

Ristiinimese valimiskompass EKNi ettepanekute kontekstis

Urmas Viilma, EELK peapiiskop

5. septembril 2018 saatis Eesti Kirikute Nõukogu (EKN) parlamendis esindatud erakondadele, mille puhul oli teada, et nad 2019. aasta valimisteks valmistuvad, dokumendi „Eesti Kirikute Nõukogu ettepanekud erakondadele seonduvalt 2019. aasta Riigikogu valimistega“.

Saadetud dokumendis põhjendatakse erakondade poole pöördumist sõnadega: „*Eesti Kirikute Nõukogu, mille kümme liikmeskirikut ühendavad kokku enam kui 400 tuhat Eesti elanikku, peab äärmiselt oluliseks, et Eesti riigi tuleviku kujundamises arvestataks ka nende seisukohtadega, mida esindavad Eesti kirikud ja kristlaskond. Eeltoodut silmas pidades saadame Eesti erakondadele, kes on valmistumas 2019. aasta märtsikuus toimuvateks Riigikogu valimisteks, alljärgnevad ettepanekud, paludes kaaluda nende lülitamist erakonna valimisprogrammi kas põhimõtetenä või konkreetsemal kujul.*“

Kirja saatmise järel toimusid 2018. aasta sügisel kohtumised EKNi ja mõnede erakondade esindajatega. Võimaluse selliseks kohtumiseks leidsid Reformierakonna, Isamaa ja Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna esindajad. Eesti Vabariigi peaministrile Jüri Ratasele, kes on ühtlasi Keskerakonna esimees, tutvustati EKNi ettepanekuid kirikujuhtide ja peaministri jõulueelsel kohtumisel Stenbocki majas.

Kirja saatmisest on möödunud mitu kuud ning erakonnad on avalikuks teinud oma valimisprogrammid eelseisvateks valimisteks. See on loonud võimaluse hinnata, millised EKNi esitatud ettepanekutest on leidnud suuremal või vähemal määral tee erakondade programmidesse, ning koostada käesolev ristiinimese valimiskompass, mis võiks olla abiks orienteerumisel erakondade programmiliste lubaduste vahel.

Loomulikult ei kata EKNi ettepanekud kogu kristluse ulatust, mistõttu ei leia käesolevas valimiskompassis kajastamist sugugi kõik ristiuse õpetuse või elupõhimõtetega seotud teemad või küsimused, mis erakondade programmidest on leitavad. Siiski peab tõdema, et väga palju kristluse- või kirikuspetsiifilist selle analüüsiga katmata ka ei jää. Eeldusel, et Eesti ühiskond ja demokraatia rajaneb kristlikul või üldhumanistlikul vundamendil, nagu ka meie riik ja rahvas toetub oma kristlikele juurtele ja väärtustele, pole mõtet kõiki nende põhimõtete ja -tõdedega haakuvaid erakondade programmilisi seisukohti siia analüüsi kaasata. Ei saa ka eeldada, et erakondade programmid oleksid usutunnistused, kuigi palju usku peab nii mõnegi lubaduse täitumiseks olema nii erakonnal endal kui valijal.

Käesoleva ristiinimese valimiskompassi koostamiseks töötasin läbi Keskerakonna, Reformierakonna, Isamaa, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna, Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna ja Vabaerakonna programmid. Kõik nimetatud erakonnad said sügisel ka EKNi ettepanekutega kirja. Täiendavalt analüüsisin viimastel kuudel erakondade hulka lisandunud Eesti 200 ja Elurikkuse Erakonna programme ning juba varem tegutsenud, kuid Riigikogus esindamata Eestimaa Roheliste programmi. Viimaste hulgast otsustasin valimiskompassi lisada siiski ainult Eesti 200 programmilised seisukohad, kuna Elurikkuse Erakond ja Eestimaa Rohelised ei kata teiste erakondadega võrreldavas mahus oma programmiga ära teemasid, mis just EKNi huvitavad. Nende erakondade programmid jäävad vaid mõne konkreetse eluvaldkonna keskseks, seepärast ei kajastuks nende seisukohad siinses valimiskompassis peaaegu üldse.

Valimiskompassi koostades võrdlesin erakondade programmilisi seisukohti EKNi sõnastatud ettepanekutega ja hindasin neid skaalal 0 kuni 3 punkti. Null punkti sai seisukoht, mis esindas EKNi mõnele ettepanekule vastupidist arusaama või erines sellest kardinaalselt. Üks või kaks punkti said seisukohad, mis oma olemuselt sarnanevad EKNi esitatud ettepanekutega või toetavad neid sisuliselt niivõrd, et nende alusel oleks võimalik EKNi ettepanekuid tulevikus teostada. Kolme punktiga hindasin seisukohti, mis kattusid täielikult EKNi esitatud ettepanekutega või milles usulistele ühendustele, kirikutele või mõnele esitatud ettepanekule otsesõnu viidatakse. Kahjuks ei leidnud mitu ettepanekut mõne erakonna juures isegi valdkonnapõhist kajastamist. Sellisel juhul ei olnud võimalik punkte üldse anda.

Saavutatavat maksimumpunktide summat ei olnud võimalik kahjuks kindlaks määrata, sest valdavalt ei vasta erakondade sõnastatud programmilised seisukohad sõna-sõnalt EKNi esitatud ettepanekutele ning sisuline kattuvus võib kujuneda erakonna mitmest programmisest seisukohast kokku. Mõnel juhul pakuvad erakonnad oma programmis välja täiendavaid meetmeid, mis ulatuvad oluliselt kaugemale EKNi ettepanekutest. Sellisel juhul sai määrata erakonnale täiendavaid punkte. Põhimõtteliselt kehtis hindamisel printsip, et mida rohkem oli EKNi ettepanekuga seotud ja neid toetavaid programmilisi seisukohti, seda rohkem punkte. Selles suhtes võivad erakonnad viimase järele jäänud valimiseelse kuu jooksul plusspunkte juurde saada, kui soovitakse oma kristlusesõbralikkust avalikkuses rohkem esile tuua.

Ristiinimese valimiskompassi tabelis on tsiteeritud peaaegu kõik EKNi ettepanekutega haakuvad erakondade programmilised seisukohad, seepärast on igaühel võimalik selle põhjal rakendada ka oma hindamismetoodikat, mis võib tulemusi muuta. Usun siiski, et suures osas jäävad proportsioonid muutumatuks ka muude hindamismeetodite puhul. Kui keegi punkte üldse anda ei soovi, on lisatud tabelist võimalik siiski saada üsna hea ülevaade, mida erakonnad ühe või teise eluvaldkonnaga seoses lubavad.

RISTIINIMESE VALIMISKOMPASS EKNI ETTEPANEKUTE KONTEKSTIS		
<i>1. Seadusloomes tuleks läbivalt silmas pidada seda, et oleksid tagatud südametunnistuse, usu- ja veendumuste vabadus ning selle rakendamine, tasakaalustatult kõigi teiste põhiseadusest tulenevate õiguste ja vabadustega.</i> <i>Viimaste aastate seadusloomest on näiteid, millede puhul tuleb tõdeda, et selle põhimõtte järgmine ei ole alati olnud enesestmõistetav (näiteks algatused võrdse kohtlemise seaduse või karistusseadustikus vaenu õhutamist puudutavate sätete muutmiseks, kus lahenduste leidmisel ei ole alati püütud otsida tasakaalupunkti erinevate põhiõiguste ja -vabaduste vahel).</i>		
Keskerakond	<ul style="list-style-type: none"> • Reguleerime seadusandluses selgemini vaenu õhutamise keelu, et samaaegselt oleks tagatud sõnavabadus ja vähemuste õigused vaenust vabale elule. Peame oluliseks laiapõhjalist koostööd, et tõsta inimeste teadlikkust ning ennetada äärmuslust. • Seisame vastu igasugusele, sh usupõhisele diskrimineerimisele. • Eesti elanikud peavad teadma ja tundma, et nende põhiõigusi ja -vabadusi kaitstakse riigi poolt võrdselt ning tõhusalt. • Keskerakond peab tähtsaks, et riigivõimu teostataks austusega 	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">1</p>

	inimeste ja nende põhiõiguste suhtes. Üldiste inimõiguste kaitse, diskrimineerimise vältimine kõikides selle vormides, võrdne kohtlemine, võrdsete võimaluste loomine, solidaarsus, hoolivus, sallivus, pluralism ja vabadus – need on meie ühiskonna põhiväärtused.	1
Reformierakond	<ul style="list-style-type: none"> Eesti turvalisus on tagatud parimal viisil, mis toetub rahvusvahelistele kokkulepetele ja kus järgitakse liberaalseid põhiväärtusi – vabadust, demokraatiat ja inimõigusi. 	1
Sotsiaal-demokraatlik Erakond	<ul style="list-style-type: none"> Seisame sellise Eesti eest, kus teiste inimeste alavääristamine soo, rahvuse, usutunnistuse, nahavärvi, seksuaalse sättumuse või emakeele alusel ei ole aktsepteeritav. 	1
Isamaa	<ul style="list-style-type: none"> Meie eesmärk on turvaline ühiskond, kus kehtib õiguskord, on tagatud inimeste põhiõiguste kaitse ja soodne keskkond ettevõtluseks ning vabauhenduste tegevuseks. 	1
Eesti Konservatiivne Rahvaerakond	<ul style="list-style-type: none"> – 	0
Vabaerakond	<ul style="list-style-type: none"> Vabaerakond usub Eestisse, kus kaitstakse õigusriiki ja demokraatiat, kus igale inimesele on tagatud vabadus, väärikus ja osalusõigus 	1
Eesti 200	<ul style="list-style-type: none"> – 	0

2. Riik peab väärtustama tugevat abielu ja perekonda kui ühiskonna alust.

Seejuures

- EKN toetab põhiseaduse täiendamist sättega, milles abielu määratletakse ühe mehe ja ühe naise vahelise liiduna.
- Haigekassa poolt rahastatavaks teenuseks peaks olema ka raseduskriisi nõustamine (vastava nõustamisvõrgustiku on loonud nt Sihtasutus Väärtustades Elu). Olukorras, kus Haigekassast rahastatakse praegu raseduse katkestamise protseduure, peaks olema riigi selge eelistus selle asemel toetada niisuguseid meetmeid, mis kaitsevad sündimata lapse eluõigust.
- EKN peab oluliseks riiklikku toetust peretugevdusprogrammide ja -teenuste kättesaadavuse parandamiseks – nt vanemahariduslikud ja paarisuhet toetavad koolitused, perevägivalla ennetamiseks ja toimetulekuks mõeldud koolitused, pereteraapia jmt. Praegusel hetkel on sellised teenused reeglina tasulised ja sõltuvad projektirahastusest või kohaliku omavalitsuse vastutulelikkusest, haavatavas seisus olevatel peredel on aga raske minna eraldi toetust küsima.
- EKN peab oluliseks, et riik jätkuvalt toetaks naiste varjupaiku ja ema-lapse kodusid, kus vajadusel võimaldataks elamisvõimalust ka neile noortele emadele, kes küll soovivad oma last sünnitada, kuid ei näe selleks võimalust ebapiisava majandusliku olukorra ja toetava lähisuhtevõrgustiku ebapiisavuse tõttu. Vajalik on ka jätkuv riigipoolne lahenduste toetamine, mis võimaldaks noortel emadel laste kõrvalt *haridusteed* jätkata.

Keskerakond	<ul style="list-style-type: none"> Toetame inimeste põhiõigusi ning vabadust elada koos erinevates peremudelites. 	0
--------------------	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Ühiskond algab perekonnast. Toetame perekonnaväärtusi ning rõhutame kodu tähtsust kui lapse parimat kasvukeskkonda. • Laste kasvatamisel toetame mõlema lapsevanema rolli ja vastutust. • Arendame paari- ja peresuhteid toetavaid teenuseid (nõustamis- ja teraapiateenused), kasutades selleks multifunktsionaalseid päevakeskuseid. • Võitleme perevägivallaga. Töötame välja lähisuhtevägivalla vastu võitleva seaduse. Loomme perevägivalla ohvritele üle Eesti toetussüsteemi vajadusel uue iseseisva elu alustamiseks. 	1 1 2 3
Reformierakond	<ul style="list-style-type: none"> • Reformierakond usub, et reeglina saavad inimesed oma eluga ise hakkama, vajamata riigi liigset sekkumist era- ja pereellu. • Peame oluliseks parandada emade heaolu, pöörates tähelepanu sünnitusest taastumisele ja vaimse tervise tugevdamisele. • Võimaldame igale perele lapse sünni puhul perenõustamise teenust, mida saab vajadusel kasutada pere hoidmise murede tarbeks nõu saamiseks kuni lapse 5-aastaseks saamiseni. • Näeme vajadusel ette vanemlike oskuste koolituse, perenõustamise ja kriisinõustamise. • Tagame riikliku ohvriabi kaudu lähisuhtevägivalla ohvritele kriisiabi ja psühholoogilise kriisinõustamise. 	0 1 1 1 1
Sotsiaal-demokraatlik Erakond	<ul style="list-style-type: none"> • Kõigil inimestel on õigus perekonnaelu kaitsele. • Abielu institutsiooni muutmata peame vajalikuks kooseluseaduse rakendusaktide vastuvõtmist. • Töötame välja perelepitusteenuse, mille eesmärgiks toetada lahkuminevaid vanemaid omavaheliste kokkulepete sõlmimisel. Perelepituse kui vahendusteenuse käigus aitab erapooletu isik vaidlevatel vanematel jõuda mõlemale poolele sobiva lahenduseni, pidades silmas eelkõige lapse huviseid. • Perede heaolu parandamiseks töötame välja kohtueelse nõustamis- ja lepitussüsteemi. Perekonnaasjade tõhusaks lahendamiseks loome kohtute juurde eraldi osakonna, mis tegeleb ainult perekonnaasjadega. • Töötame peredes toimepandud õigusrikkumiste lahendamiseks välja tõhusa ja kiire spetsialiseeritud kohtuvälise menetluse. • Suurendame sotsiaalkindlusameti rolli abi vajavate perede nõustamisel, abistamisel ja nendele vajalikele teenustele osutamisel (psühholoog, perenõustaja, perelepitaja). • Tagame perevägivalla ohvritele kohese kriisiabi ja igakülge toetuse vägivallaringi lõpetamiseks. Erilist tähelepanu pöörame eakatele, lastele ja erivajadustega inimestele. Tagame ohvriabikeskuste, tugikeskuste ning varjupaikade 	1 0 1 1 1 1 3

	<p>jätksuutliku rahastamise.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Käsitleme perevägivalda kogenud last kannatajana ja tagame talle vajaliku psühholoogilise ja muu vajaliku abi. Tagame perevägivalda ohvritele tugiisiku ning koolitame kohtunikke, prokuröre ja politseinike lähisuhtevägivaldalaaste teadmiste ja oskuste täiendamiseks. 	2
Isamaa	<ul style="list-style-type: none"> • Isamaa teeb ettepaneku täiendada põhiseadust sättega, mis määratleb abielu mehe ja naise vahelise liiduna; • Isamaa toetab kooseluseaduse tühistamist; • Oleme veendunud, et parim kasvukeskkond lapsele on majanduslikult ja sotsiaalselt toimetulev pere. • Vanemliku hooleta laste puhul eelistame kasvamist kasuperes. • Leiame, et peredele on parim, kui laste kasvamisest võtavad võrdselt osa mõlemad vanemad ning vanematel on võimalus saada tuge ja teavet vanemaks olemisest. • Oluline on senisest paremini kaasata meie vanavanemad, kelle elukogemused, mälestused ja elutarkus on järelpõlvedele hindamatu väärtusega. 	3 3 1 1 3 1
Eesti Konservatiivne Rahvaerakond	<ul style="list-style-type: none"> • Määratleme abielu Põhiseaduses mehe ja naise vahelise liiduna. • Seisame traditsiooniliste pereväärtuste eest, tühistame kooseluseaduse ega luba samasoolistele paaridele laste adopteerimist. • Seame eesmärgiks vähendada meditsiinilise põhjenduseeta abortide arvu erinevate meetmete abil, muuhulgas lõpetame nende rahastamise maksumaksja raviraha eest. 	3 3 3
Vabaerakond	<ul style="list-style-type: none"> • Eesti elujõu allikas on toimetulev ja õnnelik perekond. Rahvastiku kasvu peamine eeldus peab olema sündimuse kasv. Just seetõttu väärtustame perekonda ja lähtume põhimõttest: lasterikkus on tõeline rikkus! • Parandame lapsevanematele vanemlike oskuste ja paarisuhte koolituste ja nõustamise kättesaadavust, vähendades nii laste kui ka lapsevanemate riskikäitumist ning parandades nende vaimset ja füüsilist tervist. Paremad käitumisoskused paarisuhtes aitavad vähendada lahutuste protsenti. 	3 3
Eesti 200	<ul style="list-style-type: none"> • Viime sisse väärtuskasvatuse koolidesse ja täiskasvanutele. Sellega ennetame perevägivalda, üksikvanema ja sõltuvusega seotud probleeme. 	1

3. Usundiõpetuse õppimise võimalus peaks olema üldhariduskoolides kättesaadavam.

Eestis läbiviidud uuringud on kinnitanud, et usundiõpetust saanud noorte hoiakud muutusid juba pärast mõnekuist õpet sallivamaks, pidades ühiskonnas olemasolevaid usulisi erinevusi mitte ainult normaalseks, vaid ka huvitavaks. (Olga Schihalejev, Postimees

16.07.2015) Olgugi et seadused võimaldavad valikainena usundiõpetust üldhariduskoolis õppida, on see eraldi õppeainena õppekavas küllaltki väheses arvus koolides. Analüüsidest selle erinevaid põhjusi oleks oluline astuda samme, mis võimaldaks usundiõpetust saavate õpilaste ja seda ainet õpetada suutvate õpetajate hulka koolides suurendada.

Keskerakond	• Toetame usundiõpetuse laialdasemat pakkumist valikainena.	3
Reformierakond	• Peame vajalikuks senisest enam keskenduda väärtuskasvatusele, vaimse tervise hoidmisele ja kiusuennetusele.	2
Sotsiaal-demokraatlik Erakond	• Laiendame õpilase võimalusi teha valikuid oma isikliku õppekava kujundamisel.	1
Isamaa	• Isamaa usaldab lapse haridustee valikul lapsevanemaid ja toetab lapsevanemate õigust valida lapsele sobiv kool.	1
Eesti Konservatiivne Rahvaerakond	• Kasvatame koolides väärikust, vaimsust, eetikat, eestlaslikku tervemõistuslikku maailmatunnetust	2
Vabaerakond	• Vabaerakonna eesmärk on elujõuline ja kestlik humanistlikel ja demokraatlikel alustel toimiv haridussüsteem, kus on loodud tingimused nii inimese terviklikuks arenguks kui ka kultuuri kestmiseks ja edasiandmiseks. Selleks väärtustame hariduses loovust, individuaalsust, sotsiaalsust ning toetavat ja inspireerivat õpikeskkonda. Eluks ja tööks vajalike teadmiste- oskuste kõrval peame oluliseks inimese isiksuslike ja maailmavaatelistel omaduste kujundamist nagu eetilised, vaimsus, empaatia- ja koostöövõime, enesekindlus, iseseisev mõtlemine, positiivne rahvuslus, isamaalisus, orientatsioon demokraatlikele väärtustele jms.	2
Eesti 200	• Viime sisse väärtuskasvatuse koolidesse ja täiskasvanutele.	2

4. Riik peaks senisest enam väärtustama ka kirikute ja koguduste panust kohalikkusse ellu.
 Neid institutsioone, kes kannavad kihelkondades ja kohalikes omavalitsustes järjepidevalt edasi paikkondlikku identiteeti, ei ole alles jäänud palju, kuid kirikud ja kogudused on kindlasti ühtedeks nende hulgas. Kirikud ja kogudused moodustavad üleriigilise võrgustiku ning nende panus kohalikus sotsiaaltöös, laste- ja noortetöös, kultuurielus (sh muusikaelu edendamisel), hariduses ja teistes valdkondades on tihti vägagi suur. Alati ei ole selle panuse väärtustamine võimalik vaid kohaliku omavalitsuse tasandil, vaid selleks on vajalikud ka riigipoolsed sammud.

Keskerakond	• Väärtustame kirikute ja koguduste panust kohaliku kultuurielu edendamisel.	3
	• Tihendame ning edendame riigi ja kodanikusektori partnerlust nii toetusmeetmete arendamisel kui info vahetamisel.	1
	• Selleks, et Eestimaa külad ja maapiirkonnad elaksid, tuleb jätkata kogukondade aktiveerimisega. Meie eesmärk on, et maapiirkondades oleksid tugevad ja toimivad kohalikud kogukonnad, keda kaasatakse kohalikkusse tasandil puudutavate	1

	otsuste tegemisesse.	
Reformierakond	<ul style="list-style-type: none"> • Reformierakond näeb vabakonda ja heategevusühendusi riigi oluliste partneritena. Peame vajalikuks suurendada nende rolli sotsiaalvaldkonnas, kultuuris, spordis, hariduses, keskkonnakaitstes ja turvalisuse tagamisel. • Regionaalne areng sõltub töökohti loovatest ja edukatest ettevõtetest, hariduse ja kultuuri kättesaadavusest ning arukalt korraldatud sotsiaaltoest. Seda on võimalik saavutada üksnes riigi, omavalitsuste, kogukondade, kohalike elanike ja vabühenduste koostöös. • Avatud riigivalitsemisel peame oluliseks huvigruppide võimalikult varajast ja sisulist kaasamist otsuste tegemisse ning argumenteeritud debattide algatamist olulistel teemadel (näiteks maksud ja sotsiaaltoetused). 	1 1 1
Sotsiaal-demokraatlik Erakond	<ul style="list-style-type: none"> • Tugevdame kohalike kogukondade otsustusõigust. 	1
Isamaa	<ul style="list-style-type: none"> • Isamaa väärtustab, tunnustab ning toetab organisatsioone, kes tegelevad oma liikmete (või võrgus[ku] huvikaitsega, arendades demokraatiat ja ehitades tugevaid, aktiivseid ja ühtehoidvaid kogukondi. • Isamaa toetab sotsiaalset ettevõtlust. Selleks korrastame õigusruumi ning laiendame sotsiaalsete ettevõtete võimalusi konkureerida riigi ettevõtlusmeetmetes ja riigihangetel; • Jätkame vabühenduste rahastamispraktikate korrastamist ja tagame riiklikult tähtsates valdkondades olulistele strateegilistele partneritele mitmeaastased lepingud, mis tagab läbimõeldud koostöö; • Me austame inimeste vabadust ise otsustada, perede vabadust teha sobivaid ja meelepäraseid valikuid ja kogukondade õigust kujundada elukeskkonda kohalike elanike soovide ja vajaduste kohaselt. 	1 1 1 1
Eesti Konservatiivne Rahvaerakond	<ul style="list-style-type: none"> • - 	0
Vabaerakond	<ul style="list-style-type: none"> • Kaasame vabühendusi ja erinevate eluvaldkondade esindusorganisatsioone avaliku sektori poliitikate väljakujundamiseks nende võimalikult varajases staadiumis ning jälgime kaasamise ja õigusloome head tava. 	1
Eesti 200	<ul style="list-style-type: none"> • Anname vabühendustele ja katusorganisatsioonidele hoogu oluliste ühiskondlike algatuste elluviimiseks. 	1

5. Seadusloomes tuleks arvestada usuliste ühenduste erinevusega teistest juriidilistest isikutest.

Usuliste ühenduste – kirikute, koguduste ja kloostrite – struktuurid ja tegutsemise alused on

välja kujunenud järjepidevalt viimase kahe tuhande aasta jooksul ning kirikud, kogudused või kloostrid on tihtilugu vanemad kui riigid, millede territooriumidel nad tegutsevad ning nende riikide õigusruum ja juriidiliste isikute liigitus. Oleks oluline, et esimene samm, mis seadusandja poolt on tehtud – anda võimalus usuliste ühenduste kui juriidilise isiku eriliigi sätestamiseks – saaks jätkatud järgmiste sammudega läbivalt terves õigusruumis. Erisuste arvestamine ei tähenda sisulises mõttes eelistatud kohtlemist võrreldes teiste juriidiliste isikutega. Teisi juriidilisi isikuid puudutav terminoloogia ja õigussuhe ei ole usulistele ühendustele alati laiendatav (näitena välismaalaste seadus, mille sõnastuse järgi nähakse munga või nunna suhet kloostriga kui tööõiguslikku suhet).

Keskerakond	<ul style="list-style-type: none"> Arvestame seadusloomes usuliste ühenduste erinevusega teistest juriidilistest isikutest. See ei tähenda eelistatud kohtlemist, vaid mõistmist, et teisi juriidilisi isikuid puudutav terminoloogia ja õigussuhe ei ole alati usulistele ühendustele laiendatav. 	3
Reformierakond	<ul style="list-style-type: none"> – 	0
Sotsiaal-demokraatlik Erakond	<ul style="list-style-type: none"> – 	0
Isamaa	<ul style="list-style-type: none"> – 	0
Eesti Konservatiivne Rahvaerakond	<ul style="list-style-type: none"> – 	0
Vabaerakond	<ul style="list-style-type: none"> – 	0
Eesti 200	<ul style="list-style-type: none"> – 	0

6. Pühakodade säilitamine vajab eraldi programmi ja suuremat riigieelarvelist toetamist.

Käesoleval aastal lõpeb kultuuriministri poolt kinnitatud riiklik programm „Pühakodade säilitamine ja areng 2014–2018“. Programmi eesmärk on olnud pakkuda riigipoolset tuge kirikuhoonete ja neis leiduvate kultuuriväärtuste säilitamiseks, programmi elluviimist on korraldanud Muinsuskaitseamet. Programmi rahalised vahendid ei ole viimaste aastate jooksul suurenenud.

On oluline märkida, et koguduste endi panus oma pühakodade (milledest väga paljud on arvatud arhitektuurimälestiste hulka ning leiavad kasutamist mitte ainult koguduse tegevuseks, vaid kogukondlikeks tegevusteks terve oma kihelkonna huvides) jooksuks korrashoidmiseks ja restaureerimiseks, mis põhineb koguduseliikmete annetustel, on väga suur. Kogudused hoiavad kirikuhooneid kõigile külastajatele, omi võimalusi arvestades, avatuna ka projekti Teeliste kirikud raames.

Hetkeseisuga ei ole Pühakodade programmi jätkumine selge. EKN on seisukohal, et meie rikkaliku pühakodade kui Eesti kultuuriloolise ja kunstiajaloolise pärandi vääriliseks säilitamiseks oleks väga oluline jätkata programmi „Pühakodade säilitamine ja areng“ uuel perioodil ning, kui võimalik, näha ette programmi riigieelarvelise rahastamise suurenemine.

Keskerakond	<ul style="list-style-type: none"> Toetame riikliku pühakodade programmi taaskäivitamist kirikuhoonete ja neis leiduvate kultuuriväärtuste säilitamiseks. 	3
--------------------	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Tagame muinsuskaitse tõhusa töö kaitsealuste objektide säilimiseks ning piisava riikliku finantseerimise nende järkjärguliseks taastamiseks või konserveerimiseks koostöös kohalike omavalitsustega. 	1
Reformierakond	<ul style="list-style-type: none"> • Jätkame Eesti kultuurimälestiste korrastamist, tutvustamist ja sihipärast kasutamist. 	1
Sotsiaal-demokraatlik Erakond	<ul style="list-style-type: none"> • Mälestistel, muinsuskaitse ja miljööväärtusega aladel rakendame hoonete energiatõhususe saavutamiseks eraldi toetusmeetmeid. 	1
Isamaa	<ul style="list-style-type: none"> • Viime eraomandis olevate mälestiste renoveerimisele esitatavad nõuded kooskõlla riigi ja omanike tegelike rahaliste võimalustega nõudeid täita. Riiklikult oluliste objektide puhul peab kulukamate nõuete täitmiseks olema omanikele tagatud riiklik finantstugi. • Suurendame programmi „Pühakodade säilitamine ja areng“ rahastust ning pöörame suuremat tähelepanu miljööväärtuslike alade kaitsmisele; 	2 3
Eesti Konservatiivne Rahvaerakond	<ul style="list-style-type: none"> • Toetame riiklikult oluliste eesti ajaloo- ja kultuuriobjektide renoveerimist ning vaatame üle muinsuskaitse nõuded. 	2
Vabaerakond	<ul style="list-style-type: none"> • Muinsuskaitsete objektide ja pärandmaastike taastamiseks ja hooldamiseks toetame ja stimuleerime oluliselt enam eraomanikke. • Looduskaitsete ja muinsuskaitsete piirangute seadmine peab olema põhjendatud ning nendest tulenevaid majanduslikke kahjusid tuleb (võrdse kohtlemise printsiibi alusel) eraomanikele õiglase hinna tasemel kompenseerida. 	1 1
Eesti 200	<ul style="list-style-type: none"> • Arhitektuuriliselt ja ajalooliselt olulised hooned tuleb korrastada ja funktsioonidega sisustada. Riik võtab endale moraalse kohustuse vähemalt iga uue ehitatava hoonega paralleelselt taastada (renoveerida) vähemalt üks ajalooline hoone. 	2

7. Protsendireegli kehtestamine või tulumaksumäära vähendamine.

- *Protsendireegli eesmärgiks on anda maksumaksjale õigus suunata üks osa (näit 1%) tema poolt makstavast tulumaksust riigi poolt etteantud kriteeriumitele vastavale valitsusvälisele organisatsioonile, mittetulundusühingule, spordi- ja kultuuriseltsile või usulisele ühendusele. Võiks luua võimaluse jagada see osa kuni kolme ühingu vahel. Samal ajal säiliks tulumaksusoodustus muudelt annetustelt.*
- *Võiks kaaluda soodustuse või maksutagastuse võimaluse loomist ka mittetöötavatele pensionäridele, kellest paljud on aktiivsed annetajad usulistele ühendustele ja erinevatele mittetulundusühingutele.*
- *Alternatiiviks võib ka olla tulumaksumäära vähendamine 1% ulatuses, kuid sellisel juhul annetustelt tulumaksu ei tagastata. Maksumaksja valib tuludeklaratsiooni täites, kumba alternatiivi ta eelistab.*

Keskerakond	<ul style="list-style-type: none"> • Kaalume eraisikutele ja ettevõtetele suunatud maksuerisusi vabasektori toetamisel. Vaatame üle eraisikute ning äriühingute annetuste maksustamise korra. 	2
	<ul style="list-style-type: none"> • Töötame välja läbipaistva ja õiglase vabaühenduste rahastamise mudeli koos mõistliku aruandlusega. 	1
Reformierakond	<ul style="list-style-type: none"> • Reformierakond on veendumusel, et maksumaksja raha eest peab toetama neid, kes päriselt abi vajavad. 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Analüüsida ja üle vaadata heategevuse ja sponsorluse, aga ka ettevõtete autode erakasutuse maksustamise põhimõtted. 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Töötame välja selgemad reeglid, sealjuures maksureeglid, heategevuse motiveerimiseks ja toetamiseks. 	1
Sotsiaal-demokraatlik Erakond	<ul style="list-style-type: none"> • Muudame kultuurkapitalile, spordile jne tehtavad annetused tulumaksuvabaks. 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Suurendame eraisiku aastase maksuvaba annetuse piirmäära 3000 eurole. 	1
Isamaa	<ul style="list-style-type: none"> • Isamaa soodustab sponsorlust ja eraannetusi. Selleks kahekordistame tulumaksusoodustusega vabaühendustele tehtavate annetuste ülempiiri; 	1
Eesti Konservatiivne Rahvaerakond	<ul style="list-style-type: none"> • - 	0
Vabaerakond	<ul style="list-style-type: none"> • Võimaldame eraisikute annetusi vabaühendustele otse palgakulult, st kõikide tööjõumaksude eelselt. 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Muudame kõik residentidest juriidiliste isikute annetused ja kingitused enamus vabaühendustele tulumaksuvabaks. 	1
Eesti 200	<ul style="list-style-type: none"> • - 	0

8. Haigla- ja hoolekandekaplanaadi rajamine, koolikaplaan ja meremeeste vaimulik teenimine

- *Kirikute ja koguduste seadusest tulenevalt on igal haiglas või hoolekandeesutuses viibijal õigus oma usuliste vajaduste rahuldamiseks. Haiglad ja hoolekandeesutused tegutsevad erinevates omandivormides ning nendes viibijate usuline teenimine on korraldatud erineval viisil. Eesmärk võiks olla toetada läbi maksusoodustuste või haigekassa lisavahenditega haiglaid ja hoolekandeesutusi kaplani palkamiseks. See omakorda toetaks kohalikku kogudusetööd. Üleriigilise haigla- ja hoolekandekaplanaadi tegevust võiks korraldada Sotsiaalministeeriumi struktuuris tegutsev peakaplan.*
- *Mitmed koolid on pidanud võimalikuks ja vajalikuks, et koolis tegutseks koolikaplan. Koolikaplanite tegevuse positiivset tagasisidet arvestades väärriks kaalumist, millised on võimalused koolikaplaanide ellukutsumiseks ja arendamiseks.*
- *EKN peab oluliseks lahenduste leidmist meremeeste vaimuliku teenimise korraldamiseks vastavalt rahvusvahelistele kokkulepetele ja merendustavale.*

Keskerakond	<ul style="list-style-type: none"> • Rakendame mitmetasandilise integreeritud sotsiaalhoolekande- ja tervishoiuteenuseid pakkuva süsteemi. 	1
--------------------	---	---

Reformierakond	<ul style="list-style-type: none"> • Reformierakonna eesmärk on luua Eestist parim paik laste kasvatamiseks. Paremini Eestis on hooliv Eestis, kus abivajajaid märgatakse ja aidatakse, kuid kus toetatakse ka hakkamasaamist ja vastutust. • Tagame hooldust ja põetust vajavatele inimestele kvaliteetse tervishoiuteenuste, sealjuures õendusteenuste osutamise hoolekandeesutustes. • Loomme hooldusabi vajavate inimeste toetamiseks mitmekesiste lahenduste paketi, millesse kuuluvad erinevad kodus pakutavad teenused, eakatele mõeldud teenusmajad, hooldekodud, õendushaiglad ja hosiipsid. 	1 1 1
Sotsiaal- demokraatlik Erakond	<ul style="list-style-type: none"> • Töötame välja pikaajalise hoolduse süsteemi, mille eesmärk on vähendada perekondade hoolduskoormust. • Lisame hosiipsiteenuse tervishoiuteenuste loetellu. • Dementsete eakate hooldamiseks arendame (päeva) hoiusteenuid ja teisi toetavaid sotsiaalteenuid. Pakume vajalikku tuge ja koolitusi dementseid eakaid hooldavatele lähedastele. 	1 1 1
Isamaa	<ul style="list-style-type: none"> • Isamaa toetab algatusi, mis panustavad puuetega inimeste ja teiste erivajadustega inimeste hoolekandesse, eakate kogukonnatöösse ja sotsiaalsesse ettevõtlusesse • Isamaa töötab välja Ees[le sobiva vabatahtlike koostöömudeli hoolekandes • Isamaa prioriteediks on hooldust vajavate inimeste elukvaliteedi tõus • Isamaa arendab keerulisemate sihtgruppidega töötavate spetsialistide erialaseid oskusi ja teadmisi ning toetab uute hooldusmeetodite ja -viiside kasutuselevõtmist 	1 1 1 1
Eesti Konservatiivne Rahvaerakond	<ul style="list-style-type: none"> • Seisame meie inimeste heaolu eest ka siis, kui nad on haiged või vanad. 	1
Vabaerakond	<ul style="list-style-type: none"> • Loomme uue normaalsuse, et kehtvas üliiraskes seisundis lähedasi (olgu lapsi või täisealisi) ei pea perekond hooldama kodus, vaid perele pakutakse koduvälise hoolduse võimalust. 	1
Eesti 200	<ul style="list-style-type: none"> • - 	0

9. Käibemaksu tagastamine muinsuskaitse all olevate hoonete (sh pühakodade) ning vallasesemete restaureerimiseks tehtud kuludelt.

See maksusoodustus motiveeriks omanikke oma muinsuskaitsevara eest paremini hoolt kandma ja võimaldaks võtta kasutusele selleks otstarbeks oluliselt enam vahendeid.

Keskerakond	<ul style="list-style-type: none"> • Kaalume eraisikutele ja ettevõtetele suunatud maksuerisusi vabasektori toetamisel. 	1
Reformierakond	<ul style="list-style-type: none"> • Maksuerandeid, erilahendusi ja -soodustusi tuleb vältida, kasutades neid üksnes juhtudel, mil see on muudest 	0

	lahendustest tulemuslikum.	
Sotsiaal-demokraatlik Erakond	• –	0
Isamaa	• –	0
Eesti Konservatiivne Rahvaerakond	• –	0
Vabaerakond	• –	0
Eesti 200	• –	0

10. Erakondade programmides väljendatud seisukohad, mis selgelt toetavad kirikute või usuliste ühenduste tegevust või EKNi poolt varem sõnastatud ettepanekuid

Keskerakond	<ul style="list-style-type: none"> Toetame riigi- ja rahvuspühadega seonduvat puhkepäevade arvu suurendamist, sest Eestis on Euroopa Liidu liikmesriikidest keskmiselt vähem riigi- või rahvuspühi. Juhul kui rahvus- või riigipüha langeb nädalavahetusele, tuleb muuta puhkepäevaks sellele eelnev või järgnev tööpäev. 	1
--------------------	--	---

Valimiskompassi kokkuvõte

Tulemus kajastab EKNi ettepanekutega arvestamist erakondade programmides suhtes üksteisega. Kõige enam on EKNi ettepanekutega arvestanud erakond, millel on kõige rohkem punkte, ning kõige vähem leiab EKNi ettepanekuid väikseima punktisummaga erakonna valimisprogrammist.

<i>Keskerakond</i>	32
<i>Isamaa</i>	28
<i>Sotsiaaldemokraadid</i>	19
<i>Reformierakond</i>	17
<i>Vabaerakond</i>	15
<i>EKRE</i>	14
<i>Eesti 200</i>	6

